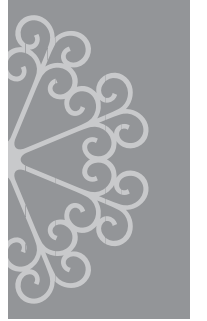




בית מדרש

513
בשבילי הפרשה



פרשת עקב תשפ"ב

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD	7:38
Brooklyn, NY	7:29
Chicago, IL	7:24
Houston, Texas	7:40
Johannesburg, S. Africa	5:31
Lakewood/Deal, NJ	7:29
London, UK	7:59
Los Angeles, CA	7:17
Manchester, UK	8:13
Monsey, NY	7:31
Montreal, Quebec	7:37
Passaic, NJ	7:30
Toronto, Ontario	7:56
Yerushalayim	6:43
Zurich, Switzerland	8:12



בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

עקב מזוזה

דעת הרמב"ם לענין מזוזה פרשת והיה אם שמוע דינה להיות סתומה אבל אם כתב פתוחה כשרה כי אינה סמוכה לה בתורה ואילו לענין תפלין משמע דמעבד והק' הבי' דגם בתפלין נימא אם כתב פתוחה כשרה כי אינה סמוכה לה בתורה. וכתב עמק ברכה בשם הגר"ז דלענין מזוזה כתיב וכתבתם על מזוזות, והיינו לכתוב הפרשה של התורה, אבל בתפלין אמרה דין מיוחד של פרשיות תפלין שהם במקרה גם כתובות בתורה, ולכן דין פרשה בתפלין מעכבת אף שאינה סמוכה לה בתורה.

(והנה כתב תוס' ר"ד גיטין מ"ה ע"ב בענין פסול נשים לכתוב מזוזה אף דחייבות במזוזה, כיון דפסולות לכתוב ס"ת, ופירשו כוונתו עפ"י עמק ברכה דמזוזה הוא כתיבת פרשה של התורה, משא"כ תפלין.

אך הביאו מהגר"ז בס' על הרמב"ם ובפ' ואתחנן שכתב איפ' כא מהעמק ברכה בשמו, ופי' טעם הרמב"ם דבתפלין נאמרה דין להעתיק הפרשה שבתורה ולכן דינו לכתוב באופן שהפרשה יהא כשר בס"ת וכיון דדין סתומה מעכב בס"ת ממילא ה"ה בתפלין אף שאינה סמוכה לה בתורה.

ואולי בשני זמנים אמר דבר והיפוכו.

(המערכת מאחלת מזל טוב לבית להרב מאיר צבי שפיצר שליט"א לרגל בר מצוה של בנו יוסף דוב נ"י בשבת זו).

א"ל הקב"ה למשה, לפי שהיית מיצר שלא היה לך עשייה ולא חלק במלאכת המשכן, לפיכך לא יכלו אותן חכמים להעמידו וגו' ואינו כתב לו הקמה אלא על ידך שנאמר ויקם משה את המדב' וצ"ב: איזה תנחומים יש כאן למשה, והרי באמת הוא לא יכל להקימו ורק עסק בו כאילו הוא מקימו והמשכן מאילו קם, נמצא שוב שבא מת אין לו חלק במלאכת המשכן.

אך לדברינו מבואר, לעולם אין מעשי האדם פועלים את התכלית, האדם רק עוסק בידיו והתכלית באה מן השמים. א"כ חלקו של משה שווה לשאר העוסקים במלאכת המשכן שעשו בידיהם והתכלית באה מה"ת. גם משה עסק בידיו והתכלית באה לפי מעשיו שנקראת הקמת המשכן על ידו.

למדנו שאדם פועל רק את המעשה, והתכ לית והתוצאה הן מה"ת. ע"כ ודאי שהמעשים צריכים להיות כשרים ונאים מצד עצמם, ואז יזכה שתצא מהם התכלית הנרצית. אך אל לו לאדם לחשוב שהשיג את התכלית על ידי מעשיו עצמם.

ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה (ת"י)

ביאר מרן רה"י שה"ת הגאון הרב חיים שמואלביץ זצלה"ה לעולם אסור לאדם כשעושה מעשה המוטל עליו לחשוב על תוצאת המעשה. עליו לעשות את המוטל עליו בלי חשבונות ולדעת שהתכלית אינה בידיו ואינה תוצאה של מעשיו, אלא תלויה רק בה"ת. ולא רק בענייני גשמיות אסור לומר "כחי ועוצם ידי", אלא גם ברוחניות כך.

לכן אמרו חז"ל (מגילה ו:): "יגעתי ומצאתי", דהיינו שלאחר יגיעת האדם כל השגתו היא בתורת "מצויאה" שבאה בהיסח הדעת, שכר זיכו לו מן השמים על יגיעתו. וכמש"א ר' נחוניא בן הקנה "אנו עמלים ומקבלים שכר וכו'", השכר אינו על החכמה שהשיג וקנה האדם, אלא על העמל והיגיעה, כי החכמה עצמה היא מתנת שמים.

וכן הא דאיתא במדרש (תנחומא פקודי יא):

וברכת את ה' אלקיך

סיפר הגאון רבי חיים קלופט שליט"א: חדרי בישיבת פוניבז' היה מעל חדר האוכל. לפני חדר האוכל היה שביל שהוביל לבית המדרש. בכל יום, באותה שעה, היה מרן המד' שגיח הגאון הרב יחזקאל לוינשטיין זצלה"ה פוסע מדודות לחדרו, בלא להסתכל ימין ושמאל.

והנה, יום אחד, הבחנתי שמרן המד' שגיח עוצר מהליכתו, מסתכל לעבר חדר האוכל, ולאחר זמן קצר ממשיך בדרכו לכיוון בית המד' דרש. תמהתי על כך, ועקבתי אחר הליכתו של מרן המשגיח גם בימים הבאים, ראיתי שהדבר חוזר על עצמו.

כעובר כמה ימים, אמר מרן זצ"ל בשיחתו לפני

בני הישיבה: "הנה, עוברים ליד 'בית התבשיל' - חדר האוכל. רואים שהשולחנות ערוכים, הצלחות מסודרות, הכוסות לפניהם, המזלגות והסכ' כינים מהצדדים, היעלה על הדעת שזה נעשה מעצמו?! מאיליהן התעופפו הצלחות, הסתדרו הכוסות, והתמקמו הסכינים והמזלגות?! - הרי שיגעון לחשוב כן, ודאי שמישהו סידרם.

ולחשוב שלא זו בלבד שהם הסתדרו מעצמם, אלא גם יצרו את עצמם? - זו שטות מוחלטת! ולחשוב כך לא על כמה כוסות וצלחות, אלא עולם ומלואו!?

הלא גם בלא לראותם, יודעים אנו שיש עובדי מטבח מסורים, המסדרים בכל יום את הכלים. ואיך לא נדע שיש בורא לעולם, שיצר עולם ומלואו!...

ואצרות רבינו יחזקאל (אמונה כב)

דברי רבותינו

דברי הימים

לעבדו בכל לבבכם

בכל עת ורגע הוא אמור, שיהיה תמיד לבו ומבטחו בה' ובישועתו ובזה לא יסור לבו וכך יהיה מבטחו בו כל הימים. והדרך לזה שיהיה עובד ה' בכל לבו ותפילתו כראוי זה רק ע"י שאינו מסיח דעתו כלל.

ובתפילתו של מרע"ה מצינו בדחז"ל לעי' דאי' בילקוט שמעוני (וילך רמז תתק"מ) "הרף ממני ואשמידם מה כתיב תמן ויאמר ה' סלחתי כדברך, אני שלא חטא תי מנעורי לא כל שכן שאתפלל על עצמי ויקבל ממני, וכיון שראה הקב"ה שקל היה בעיניו של משה ואינו עומד בתפילה מיד קצף עליו ונשבע בשמו הגדול שלא יכנס שנאמר לכן לא תביאו, ואין לכן אלא לשון שבועה שנאמר לכן נשבעתי לבית עלי, וכיון שראה משה שנחתם עליו גזר דין עמד עוגה קטנה וישב בתוכה". והדברים מבהילים הם, שמשה רבינו (בדק מן הדק) כביכול לא נתפלל כראוי [קודם השבועה] והיה איזה שמץ של היסח הדעת שהיה סמוך שיהיה נכנס לארץ ובזה נענש, אכן בעל הטורים (ריש פרשת ואתחנן) פי' להוסיף בזה "ואתחנן, לעיל כתיב לא תי ראום, חזקתי את ישראל אולי ירחם עלי" ויובן מעט בדברים אלו היה בטוח מרע"ה ולא נתפלל כפי דרגתו הגבוהה.

ובעומק העניין באמור 'שמירה', הנה מרנא בעל בית הלוי כתב לבאר (עה"ת פ' יתרו) את הכתוב 'ושמרתם את בריתי' וז"ל "הנה בכמה מקומות מצינו דנאמר אצל התורה לשון שמירה, כאן נאמר ושר מרתם את בריתי וכן כתוב שמר לך את הדברים האלה, בא הכתוב לומר דדברי תורה צריכים שימור, וכמו דמצינו דחולין אינן נפסלין רק אם ידוע שנטמאו וכל זמן דלא ידוע בהם שנטמאו הרי הם בחזקת טהרה דאין צריכין שימור בטהרה, משא"כ תרומה וקודש נפסלין בהיסח הדעת ואע"פ שאין יודע להם שום טומאה מ"מ כיון דלא שמרם והסיח דעתו משמירתם נפסלין בהיסח הדעת ונפקא לן מקרא דכתיב משמרת תרומותי דלענין קדושת תרומה צריך שהיה משומר דווקא ולא מהני מה דאינו יודע בהם קלקול רק צריך שיהיה יודע שהם טהורים. וכן בתורה מר כרח האדם לשומרם בטהרה ומיד שסיח דעתו מעבודתו ומשמירתו נפסל ואע"ג שאינו יודע בעצמו שום קלקול כל שלא נזהר להשמר בטהרה וקדושה נפסל" הרי שבכל מקום שאמור בו שמירה היינו בלא היסח הדעת כלל.

המתפלל אינו מסיח דעתו

היינו שחייב כל אחד להיות משים אל לבו שלא להסיחו כלל, ועיקרם של דברים

איזוהי עבודה שבלב

כתיב (דברים י"א י"ג) "והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם" והוא פרשת והיה שאנו קורין כל יום בבוקר ובערב, ואיתא בספרי (דברים מ"א) "ד"א ולעבדו זו תפילה, זו תפילה או אינו אלא עבודה, ת"ל בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, וכי יש לו עבודה בלב הא מה ת"ל ולעבדו בכל לבבכם זו תפילה" הרי שלעבוד את ה' בכל לבו זה ע"י שיהיה האדם מתפלל כראוי בכל לבו.

ובפרשתן כתי' כמה פעמים הלשון 'שמירה' בכל ענין עבודת ה', כתי' (דברים ז' י"ב) "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבתך", ולקמן (ח' א') "כל המצ' וזה אשר אנכי מצוה היום תשמרון לעשות למען תחיון ורבייתם וכו' ושם "למען ענתך לנסתך לדעת את אשר בלבבך התשמר מצותיו אם לא", ועוד שם (ו') "ושמרת את מצות ה' אלקיך ללכת בדרכיו וליראה אתו", ולק' (ח' י"א) "השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך לבלתי שמר מצותיו" וכו'.

הנה כל הפרשה כולה בלשון שמירה נאמרה.

ויעקב ע"ה

והנה בדברי השפת אמת (ברכות שם) "לפי ששבח מקודם תפילה בציבור בבית הכנסת, אמרו כאן דגם המתפלל בביתו כשקובע מקום מיוחד לתפילה יש שם הכנה, כמו שיש זכות הצטרפות הרבים כן יש הצטרפות הרבה זמנים, מה שמתפלל בכל יום ויום במקום זה המיוחד, חל הארת הקדושה שם, ולכן אסור לשנות המקום, כענין שבא הקב"ה בביהכ"ס ואינו מוצא עשרה דכועס, לכן אמר אלוקי אברהם בער זרו שהיה יחיד, כי לא היה שם שום עובד ה' לצרף אתו. וכמו כן כשאדם יודע ומ בין תועלת עצום בהתפללו בפ"ע כשקובע מקום הוא בעזרו כנ"ל".

דברים מעין זאת איתא כבר בדברי המב"ט (בית אלקים, שער התפילה פ"ה) ע"ש באורך, וזת"ד, האריך שם במעלת בית הכנסת, עוד במעלת קביעות מקום, שאפי' לו יחיד אי בביהכ"נ מצלי מהני טפי, עוד מוסיף שם דאין האמור רק גבי יחיד דמצלי בביהכ"נ אלא אפי" במקום קבוע נמי מהני טפי, והוי מתלמידיו של אאע"ה שקבע מקום לתפילתו, עוד כתב שזכות קביעות מקום לתפילה מסייעת בקבלת התפילה, עוד יש בדבריו דבר נורא, כי אף אם לא יתפלל עתה רק יהיה עומד במקום שהתפלל כבר יהיה נענה,

ומכיון שחז"ל מציינים את חשיבות תפי לתו של אברהם בקרא 'אשר עמד שם' משמע מכאן שאם אחד 'קובע מקום' ומ תפלל בו פעם ושוב פעם ללא הפסק, הרי שמעלתו גדולה כמעלה של ציבור. אכן, כשיש ציבור מחויב האדם לטרוח בהליכה שיעור פרסאות כדי להשיג את מניין המתפללים ולהצטרף עמהם. וכשאינם בנמצא הרי ששייך לזכות למעלתם בכח הקביעות!

זו א"כ 'אומנות' שיש בה בתפילה, להיות בבחינה של 'ואני תפילה' שהאדם אין חדל להתפלל, ולא דווקא בזמנים מיוחדים, איננו מסיח כלל דעתו מן התפילה, זהו המייחד את תפילתו של אאע"ה, ומיניה בית אב למהותה וצורתה של תפילה.

שבה שהדבר אשר אותו אנו חפצים ומב קשים, יהיה מתקבל אף ללא תפילה, וזאת בשל קרבת ה' אותה אנו חשים, אלא אד רבה, עלינו ללמוד מדברי חז"ל הנ"ל שיש לייחס את התפילה כדבר שאנו מוכרחין אותו, ולהבין כי מבלעדי תפילה אין שייך כלל להשיג מאום, זאת מחמת העומק של 'ואני תפילה'.

ידוע נדע כי 'אומנות אבותינו' אין הכ וונה תפילה חטופה ב'שטיבלאך' אומנות אבותינו זה מצב של 'ואני תפילה' אשר עיניו ולבו של אדם נשואות תדיר, היינו שאדם עושה כל שביכולתו שתתקבל תפי לתו, ופשוט כי זו המעלה דייקא ע"י קביעות ולא ע"י התפילה בארעי ובאקראי.

תפילה – אומנות אבותינו

בדברים אלו בעז"ה תהא לפנינו ההבנה בזו הלשון 'אומנות אבותם' שאחז"ל לגבי תפילה, (מכילתא שמות) "וייראו מאד ויצ עקו בני ישראל אל ה' תפשו אומנות אבר תם באברהם הוא אומר אל המקום אשר עמד שם. ביצחק לשוח בשדה. ביעקב ויפ"ע במקום" ע"כ.

כבר הזכרנו בעבר כי יש ליתן לב לדעת מה אומנות היא זו, מה אומנות יש בה בתפילה, הא זמנים קבועים הם לה, עוד נתבונן בזה מה משמעותם של מקראות הרזכרים הללו דייקא מאברהם יצחק ויעקב.

אכן חז"ל ציינו לנו באברהם אבינו ע"ה את הפסוק 'המקום אשר עמד שם' ובגמ' (ברכות ו:): ילפו מיניה לימוד רבתי להלכות תפילה, "כל הקובע מקום לתפילתו אלקי אברהם בעזרו שנאמר אל המקום אשר עמד שם" עלינו לנסות להבין קמעא במה נתייחדה תפילתו של אאע"ה ובמה מהווה היא בית אב לדמותה וצורתה של 'תפילה'.

זאת ועוד יש להבין מה מיוחד בה בתפי לת אברהם, הא אין הקב"ה מואס תפילת רבים כנאמר (איוב לו' ה') "הן א"ל כביר לא ימאס" אולם 'אברהם שהיה 'עברי' הרי יחיד היה בתפילתו, ונעדר הוא את מעלת הרבים, ובמה א"כ נתייחדה תפילתו, כן הוא הנצרך לביאור אף בתפילתם של יצחק

אך מ"מ יש בזה להבין הא מדובר במשה רבינו גדול הנביאים היאך זה שלא נתפלל לראוי, אך להאמור הרי שצריך להיות שמור לבל יהיה מסיח דעתו כלל, ובזה יהיה לבאר כי משה רבינו שהיה סמוך וב טוח הרי שהיה בזה שמץ היסח הדעת במ שהו לפי דרגתו.

מבעה זה אדם – מבקש

וכבר ביארנו במק"א מאחז"ל ומינה עד היכן חיוב יש על האדם להיות מתפלל כראוי שאין מסיח דעת כלל, דהנה בב"ק (ג' ע"ב) "מאי מבעה רב אמר מבעה זה אדם דכתיב אמר שומר אתא בוקר וגם לילה אם תבעיון בעיו" ופרש"י "אמר שומר הקב"ה אתא בוקר גאולה לצדיקים, וגם לילה חושך לרשעים אם תשובו בתשובה ותב קשו מחילה בעיו אלמא באדם כתיב בעיו" ויש להבין שם מה עניין בקשה ותפילה כלל לאדם המזיק, והיאך סמכו זא"ז. וביארנו דהא ק"ל (בב"ק כ"ו ע"א) "אדם מועד לער לם בין שוגג בין מזיד בין ער בין ישן" ובגמ' "מה"מ אמר חזקיה וכן תנא דבי חזקיה אמר קרא פצע תחת פצע לחייבו על השוגג כמזיד ועל האונס כרצון" ולכאור' יש לה תבונן מה אשם האי איניש דבאונס אזיק, והנה יבואר זה שאם היה דבוק בקונו ומתפלל לראוי הרי שלא היה מזדמן לו ההיזק אף באונס, א"כ שפיר הא דסמכו מבעה דאדם המזיק אלישנא ותפילה, ולפני שנים רבות כשמע הגר"ש וולבה זצוק"ל את דברי הרמז הנ"ל שמח בהם.

אכן בהנהגתו של משה רבנו בתפילה אנו מוצאים המחשה לעניין תפילה, כדאיתא בדברי חז"ל (ילק"ש תהלים רמז תתמ"א) "רבי ברכיה ורבי חלבו בשם רבי שמואל בר נחמני לא הניח משה זווית ברקיע שלא התנפל על פניו, אתה מוצא הרבה נביאים והרבה צדיקים, התפללו לפני הקב"ה ולא בא הכתוב לייחס אלא למשה בלבד, ולמה כן לפי שהיו מעשיו משונים מכל הבריות. כיצד יש מתפלל שעה אחת או שתיים ואם הוא מתפלל הרבה יום אחד אבל משה עמד ומתפלל לפני הקב"ה ארבעים יום וארבעים לילה"

עלינו להפנים את זאת, שלא תהא מח

יהודי - שרוי תדיר במצב של
'מתפלל'

הרי לנו כי איש ישראל חייב להיות כל העת במצב של "מתפלל" על כל צעד ושעל עליו להיות מחובר להקב"ה, ועל כל דבר שהוא הולך לעשות, גם הדברים הנראים בעיניו כיומיומיים ופעוטים, חייב לפנות אל הקב"ה שיעלה הדבר בידו.

למדים אנו זאת מדחז"ל כי אסתר המלכה כה מתפללת הייתה (מגילה ט"ז). "ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה, אמר ר"א מלמד שהייתה מחווה כלפי אחשוורוש ובא מלאך וסתר ידה כלפי המן" ונתקשה בזה אדוננו הגר"א בביאורו למגילת אסתר (ז' ו') היאך אסתר מסכנת עצמה כאשר מחווה לעברו של אחשוורוש המלך שהוא איש צר ואויב ומה משמעותה של מחוות יד זו, אתמהא.

וביאר זאת הגר"א כדלהלן "ונראה מפני שאמרו חכמים שכח הדמיון עושה רושם באדם, כמו שאנו רואין שרוצה לקרות שמ' עון וקורא ראובן, והיינו שבמחשבתו היה ראובן, ודע שבכל הצדיקים היה דרכם לכ' שידברו דברים לפני המלך היה לבם ומחש' בתם דבוק לקב"ה ית"ש כמ"ש מרי חלמא לשנאך וכן בנחמיה על מה זה אתה מבקש ואתפלל אל אלוקי השמים"

נמצינו למדים כי אסתר המלכה אף היא 'מתפללת' הייתה, גם בשעה שעומדת היא אצל המלך, לבה למקום ב"ה, בבחינת 'ואני תפילה'. (אין בכוחנו לדעת אם לא בזכות הנהגה ומעשים אלו הגיעה הישועה). ידר עים דברי השל"ה (יומא פרק ד"ח) "לעולם האדם בכל מה שעושה ומדבר, ומחשב

בלבו להי"ת, וזהו מעלה גדולה וכו' וכן שא' מרה אסתר אם על המלך טוב ואם מצאתי חן לפני המלך וכשר הדבר לפני המלך וכו' כל כוונת לבה היה למלך מלכי המלכים ברוך הוא ע"ש.

כאמור דרגה הזאת של 'ואני תפילה' אפשר לזכות רק מי שאינו חש בטוח, ות' פילה מן ההכרח היא לו, אזי כאשר יתפלל, יהיה זה בבחינה ודרגה נעלית זו.

כפי שכל אחד מבין ויודע, הרי שהעובר בחצרות בתי התפילה, ושומע שקורין עשי' רי, עשירי' וודאי שאין זה האמור ב'אומנות אבותם' כלל וכלל לא. שהרי אומנות אבותם זה 'אל המקום אשר עמד שם' וכן כנאמר אצל יצחק אשר קבע מקום לשוח בשדה, ויעקב ויפגע במקום, כי הקובע מקום לתפי' לתו אלוקי אברהם בעזרו, כי התפילה זוהי מהותו של האדם ושגורה היא על פיו.

כפי שכל אחד מבין ויודע, הרי שהעובר בחצרות בתי התפילה, ושומע שקורין עשי' רי, עשירי' וודאי שאין זה האמור ב'אומנות אבותם' כלל וכלל לא. שהרי אומנות אבותם זה 'אל המקום אשר עמד שם' וכן כנאמר אצל יצחק אשר קבע מקום לשוח בשדה, ויעקב ויפגע במקום, כי הקובע מקום לתפי' לתו אלוקי אברהם בעזרו, כי התפילה זוהי מהותו של האדם ושגורה היא על פיו.

"אנוכי" - תפילה

רמז ליסוד הנ"ל מצינו בדברי הרמב"ם בדיני ההכנה הנדרשת לתפילה (פ"ד מת' פילה ה"ז) "כיצד היא הכוונה שיפנה את לבו מכל המחשבות ויראה עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה לפיכך צריך לישב מעט קודם התפילה כדי לכוון את לבו ואח"כ ית' פלל בנחת ובתחנונים ולא יעשה תפילתו כמי שהיה נושא משאוי ומשליכו והולך לו לפיכך צריך לישב מעט אחר התפילה ואחר כך יפטר חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת קודם תפילה ושעה אחת אחת תפילה ומאריכין בתפילה שעה"

כנראה בכוונת הרמב"ם 'משליכו והולך לו' היינו להאמור לעיל בחינת 'ואני תפילה' שכן האדם אין יכול להשליך את ידו ואחד מאבריו, כן ממילא גם את התפילה אין שייך

ואף אם יהיה כל אחד מביט על פנימיותו, ולא יהיה חשוד בעיני עצמו על 'תפילה כמשאוי' מכל מקום יש עלינו החובה לב' דוק ולהיות שייכים למצב ובחינה של 'ואני תפילה'.

ויש להזכיר בזאת את דברי רבנו בחיי (דברים י"א י"ג) "וצריך אתה לדעת אפילו כח התפלה גדול לשנות הטבע והנצל מסכ' נה ולבטל הנגזר לשנות הטבע מיצחק וכו' "ודרשו רז"ל מפני מה נתעקרו האמהות מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדי' קים בארו לנו בכאן כי לא בא העקריות לא מהות אלא מפני התפילה, וכשהתפללו בזה נשתנה הטבע, וכו' "הודיעונו בכאן שהתפ' לה למעלה מן הנבואה" וכו'

ניקח לקח מדברי חז"ל שלא תהא קלה היא התפילה בעינינו, כי אם אכן תהא קלה היא ח"ו, אזי חלילה יסגרו ויאטמו השערים ולא תפעל היא מאומה, כי נדרשת עמידה וקביעות בתפילה.



Parashas
Eikev

PARSHA PREVIEW

Below is an English adaptation of this weeks' Parsha Preview which can be heard live every Wednesday at 2:15

Chinuch Beginnings

Harav Hagaon Meir Wahrsager Shlita

This week's parashah includes the second parashah of Krias Shema, וְהָיָה אִם שָׁמַע, in which we find the mitzvah of a father teaching his son Torah: וְלַמְדֹתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם. The Shulchan Aruch Harav points out that the mitzvah of chinuch regarding other mitzvos is d'Rabbanan, but the mitzvah of chinuch for Talmud Torah is d'Oraysa. At which point do we start being mechanech our sons to learn Torah? Rashi cites Chazal's teaching: משעה שהבן יודע: When a child begins to talk, we teach him: תורה צוה לנו משה. The Gemara (Succah 42) cites this in the braysa that lists the ages of chinuch for various mitzvos, such as tefillin.

This Rashi begs a question, however. The concept of chinuch is not just that the child should be able to carry out the physical actions involved in the mitzvah, but rather that he should be mature enough to grasp the meaning of the mitzvah. For instance, we just went through the Three Weeks, the Nine Days, and Tisha B'Av. Only a child who understands the concept of mourning for the Churban is obligated in the minhagim of aveilus during that period. We

don't have to be mechanech a child for the aveilus from the time he is capable of sitting on the floor and read Kinnos; he has to be aware of the content of the mitzvah and be able to fulfill it.

It would seem to follow, then, that the ability to verbalize alone should not be the sole criterion for a child to be considered ready for chinuch in the mitzvah of Talmud Torah. Torah is meant to be understood, not merely recited, so shouldn't the chinuch in Torah begin when a child becomes capable of understanding Torah?

Now, the Shulchan Aruch Harav does say that a person can fulfill the mitzvah of Talmud Torah by reciting Torah Shebichsav, even if he doesn't understand what he is learning, so perhaps that's why we chinuch begins when a child is merely able to utter the words: תורה צוה לנו משה. But even according to Shulchan Aruch Harav, in order to Talmud Torah fully, a person has to understand the Torah he learns. Why, then, is the proper age for chinuch for Talmud Torah when a child learns to speak, when he can't possibly understand the Torah he is saying?

Your Constant Conversation

I'd like to suggest an approach to understanding Rashi. Perhaps the chinuch we are trying to achieve is not necessarily to the actual mitzvah of Talmud Torah, but rather to a specific aspect of that mitzvah, one that is really a preparation for fulfilling the mitzvah. And perhaps the mitzvah of וְלַמִּדְוָתָם אֲתֵם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם is parallel to the obligation we find in the first parashah of Krias Shema, וְדַבַּרְתָּ בָּם, which obligates the father himself (like every member of Klal Yisrael) to speak in Torah and learn Torah.

From the words וְדַבַּרְתָּ בָּם, Chazal derive the issur of bittul Torah: וְדַבַּרְתָּ בָּם... וְלֹא בַדְּבָרִים אֲחֵרִים, as the Gemara teaches (Yoma 19b). The common understanding is that bittul Torah is when a person schmoozes and wastes time that he could have used for Torah learning. But Rashi on those words says a chiddush: שְׁלֹא יִהְיֶה עֵיקַר דְּבוּרָךְ אֲלֵא בָּם, עֵשׂוּם עֵיקַר וְאֵל תַּעֲשֶׂם: טַפַּל. Rashi seems to be saying that there's a second dimension to bittul Torah. It's not merely a matter of quantity, of how you spend your time – it's also a matter of quality. What's a priority to you, and what's secondary?

Every person has a value system and a priority scale. Rashi is telling us that the mitzvah of וְדַבַּרְתָּ בָּם obligates us to make Torah our primary value and downplay everything else. When you engage in other pursuits, don't ascribe chashivus to them.

Accordingly, a person can potentially spend many hours in the workplace and still make Torah his primary pursuit, if the time he devotes to learning is when he truly feels he is living. Then, Torah is his ikar and his other activities are a tafel.

On the other hand, a person can spend numerous hours learning every day, but if, when he engages in his outlets – playing sports, listening to music, or the like – he becomes so engrossed in it that it

becomes his life, there's no greater bittul Torah than that. That's bittul Torah b'eichus. He just downplayed his Torah learning and turned it into a tafel. When he returns to the beis midrash, he might spend many hours learning again, but he already established that his limud Torah is secondary; it's not what gets him animated, it's not where his heart is, and it's not going to connect him to the Ribbono Shel Olam.

This idea has many applications, one of which, I'd like to suggest, is the mitzvah to begin teaching a child Torah when he first learns how to talk. From the time he first opens his mouth until he reaches 120, a deluge of words is going to emerge from his mouth. A person is a medaber; his speech is his chiyus, and he doesn't stop talking until he's buried. What we teach a child when he first starts to speak is that Torah should be the primary thing he talks about.

On the passuk: וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה, Rashi notes that every creature is a living being; why is only a human being called a נֶפֶשׁ חַיָּה? He answers: שְׁנֵתוּסָף בּו דְּעָה וְדַבּוּר. A human can speak, and that's the expression of his chiyus.

When a child starts to speak, make sure to seize the moment and teach him that the first thing he should speak about is Torah. Why? Because if he starts talking about other things, those things become the ikar to him, and later, when he's capable of understanding Torah, the Torah will be a tafel to him. You can't have it both ways: either Torah is the ikar, or something else is the ikar.

Rashi's expresses this very succinctly: מִשְׁעָה שֶׁהַבֵּן מְשַׁעָה לְנֹו מִשָּׁה שִׁיחָה זֶה לְמוֹד דְּבוּרוֹ – this is the way the child should be taught to speak.

True, the mitzvah of Talmud Torah is primarily to understand Torah, but the mitzvah also includes the obligation to ensure that there is nothing else in your life that captures your heart and mind and cause you

to become completely engrossed.

The time to establish this priority scale is when a child first starts to speak – that’s when you teach him to talk in Torah, because that’s what a Yid does: he talks in Torah. Torah has to be at the center of his life from day one, and then Torah will remain his ikar for life.

Passing on the Passion

Commenting on the words **וְלַמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם**, the Ramban seems to be bothered by the apparent repetition of the obligation to teach our children Torah, which is already expressed in the first parashah of Krias Shema, in the words **וְשִׁנַּנְתֶּם לְבָנֵיךָ**.

The Ramban says that the words **וְלַמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם** add that we should teach our children in a way that eventually causes them **לְדַבֵּר בָּם** at all times, to constantly be talking in Torah: **בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִקְחֶךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ**. The first parashah of Krias Shema doesn’t say that; all it says is to teach them Torah.

As mechanchim, how do we get our children to constantly talk in Torah? Do we strap them into a chair and lock them inside the house? Do we tell them they can’t run around, they have to sit every second and learn? Obviously not. Rather, the Ramban is saying that we have to teach Torah in a way that causes our children to view the Torah as their primary pursuit, in which case they will eventually

come to **לְדַבֵּר בָּם**. Because when something’s an ikar to a person, that’s what they talk about and spend their time focusing on.

We accomplish that when the mechanech, the child’s father, considers Torah the ikar of his life, and the child sees that when the father talks in learning, that’s when he is animated and that’s when he’s living, and that the father’s other activities and outlets are secondary to his learning, just a preparation for being able to learn.

The fulfillment of this mitzvah of **וְלַמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם** is that when your child starts to talk, you teach him the first state rule: Talk in learning!

This idea has tremendous ramifications in chinuch, and is so, so important. Children perceive so well what’s our ikar and what’s our tafel, what’s close to our heart, what makes us really live, what gives us chiyus. They pick this all up intuitively.

Rav Yechiel Yaakovson, a leading mechanech here in Eretz Yisrael who deals mainly with youth at risk, recounts a chilling story that a boy once told him. “I have no shortage of mussar shmuessen in my life,” the boy said. “That wasn’t what I was missing in my life. Growing up, I heard all the time about the chashivus of Torah. My father was in kollel for many years.

“But I saw between the lines. I’ll always remember that when we did some renovations in the house, my father didn’t take off time from learning, of course, but when he came home for lunch and supper, I remember that he went over to the tiles and touched every single one. During that period, my father took an interest in the renovations in a way that I never saw him talking about Torah. I saw a gleam in his eyes, I saw how animated he was, I saw him come alive in a way that I never saw him come alive when he spoke about Torah and tefillah.”

It’s frightening. The child was able to pick up when the father was really living and when he wasn’t.

We can’t overdo it, obviously. We have to be normal, and we have to have yishuv hadaas. But this idea is critical in chinuch, and it all depends on us. We have to live Torah, and if we live Torah, we can give it over to our children: **וְלַמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם**.

This is perhaps what Rashi means when he says that when your child learns how to talk, you should teach him **תורה צוה לנו משה** and make him accustomed to talking about Torah. This should be the normal talk in the house.

If we do this, we should b’ezeras Hashem all be zocheh to have **בנים תלמידי חכמים עוסקים בתורה בכל שעה**.

Gut Shabbos.